

1. Preambula: Zgodovinska naloga spomenika

Predlagana rešitev se sooča z izjemno zahtevnim izzivom – kako ustvariti spomenik, ki dobro deluje v obstoječem, simbolno-politično močno strukturiranem prostoru, obenem pa se odpira k dogodku, ki sproža različne, včasih tudi nasprotujoče interpretacije.

Da bi dosegli jasno zamisel o novem spomeniku, smo osamosvojitve definirali kot proces, ki ni zaključen, ter kot dinamično zgodovinsko gibanje zgodovinskih prelomov. Ti prelomi in spomin nanje so nas – tako v preteklosti kot v prihodnje – spremljali z nenehim definiranjem do nas samih in do drugih, to je, do tega, od česa in zakaj smo (p)ostali avtonomni politični subjekt.

Naš spomenik zato naslavlja tri ključne dimenzije tega procesa: v materijo ujeti *živ spomin*, uvajati *odprto politično* zavest slovenstva ter spodbujati *radost/entuziazem* pri vedno novem ustvarjanju slovenske skupnosti. Slovenstvo skozi zgodovino krasi uporniški duh, ki zaupa vase in ne sledi le zunanjim silam in dominantnim trendom. Spomeniška forma tako izraža ravno to napetost, dvojnost med ljudstvom in nastajajočo skupnostjo ter skuša ujeti razliko samostojnosti in samo formo. Če zgornji prostor spomenika zaseda protokolarni ritual države, se mora ta plast – preko skulpturne krošnje lipe – že odpirati ljudstvu, ki se na Trgu stalno zbira. Medtem pa je spodnji del spomenika bolj intimen in nagovarja k meditaciji "korenin" osamosvojitve, vabi k druženju in refleksiji preko digitalnih vsebin.

Ta digitalna podstat fizičnemu spomeniku in obiskovalcem nudi zvočne, pedagoške in informativne vsebine, ki pričajo o ključnih razsežnostih osamosvajanja. Le mnogotera forma in jasna vsebina je dostojna rešitev, ki spreminja spomenik v sodobno, živo izkušnjo spomina, mesta, države.

2. Analitičen opis spomeniške rešitve

"Če ne bi bilo enotnosti, tudi samostojnosti ne bi bilo"
dr. France Bučar

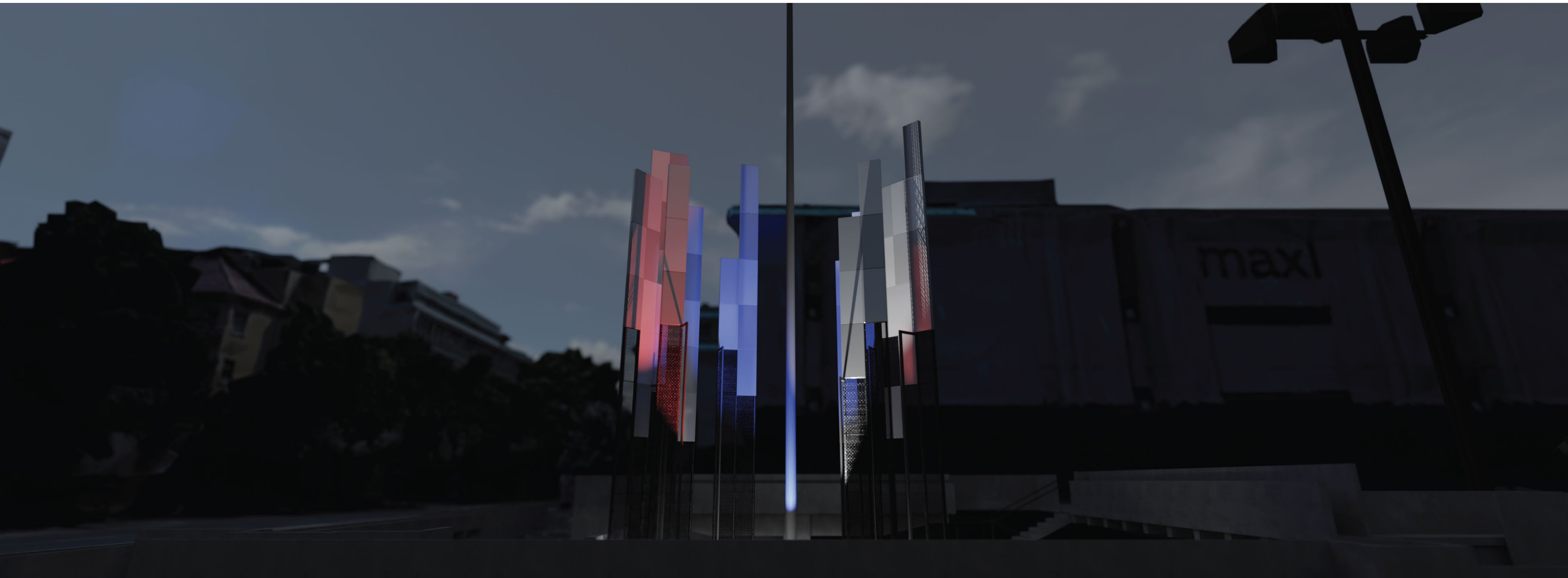
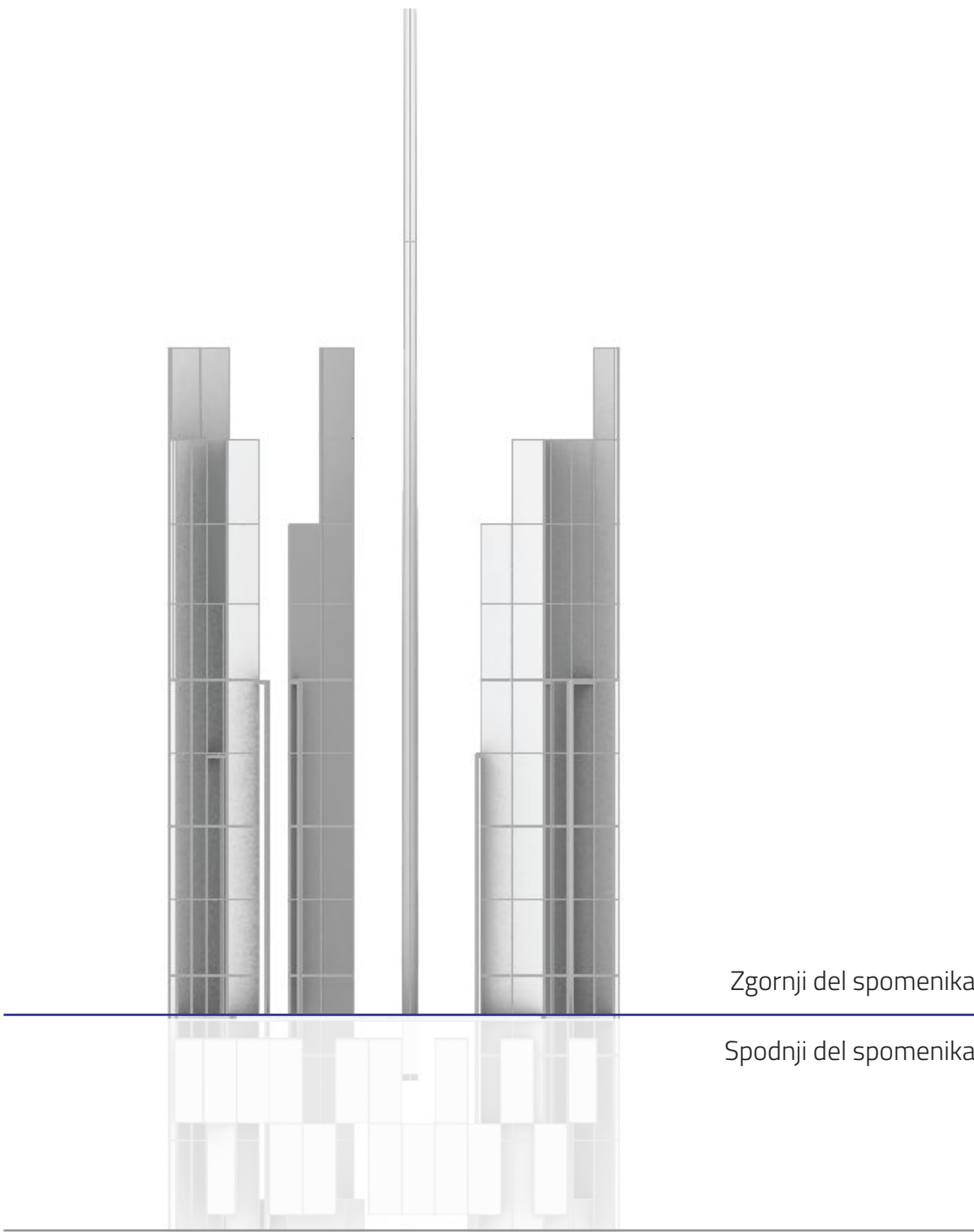
Kontekstualizacija spomenika v Trg republike: Na Trgu so že štirje drugi spomeniki, obenem pa prostor izraža idejno izročilo Edvarda Ravnikarja. Njegova ideja trg postavi kot simbol odprtega družbenega prostora – prostora dialoga med preteklostjo in sedanjostjo, med oblastjo in ljudstvom, med naravo in družbo. Novi spomenik se v ta dialog vpišuje z umirjeno, a prepoznavno prisotnostjo. Ne tekmuje z arhitekturo, temveč jo subtilno dopolnjuje, nadaljuje pa tudi simboliko lipe kot tradicionalnega znamenja slovenstva in demokratičnega duha. Forma lipe ni dobesedna, pač pa reinterpretirana kot sodobna, skulpturalna, pozno modernistična forma. Njena krošnja lebdi nad prostorom in ustvarja vtis rasti, odpornosti pa tudi odprtosti in povezanosti. Biti neodvisen ne pomeni biti ločen od ostalih v prostoru ali v socialnem življenju.

Spomenik se razlikuje od obstoječih spomenikov na Trgu, saj kot prvi neposredno nagovarja točno določen zgodovinski dogodek, ki je proces razglasitve samostojnosti zgotovil ravno na tem Trgu. Čeprav stoji novi spomenik na robu trga, deluje kot ena pomembnih policentričnih točk, novo stičišče poti, pogledov in spominov, nova točka zbiranja, kontemplacije in simbolne osredotočenosti. Pri tem ohranja temeljne vedute Uršulinske cerkve, ki odpira pogled v baročno plast mesta; proti Ljubljanskemu gradu, ki ponazarja zgodovinski spomin in simbolno dominantno mesta; ter proti Nebotičniku, znamenju modernistične ambicije in mestne vertikale 20. stoletja. Te raznolike plasti – od baročne do modernistične – povezuje v skupno pripoved o zgodovinski kontinuiteti in pluralnosti mesta. S tem spomenik ne le dopolnjuje obstoječi prostor, temveč ga preobraža v novo simbolno središče – prostor srečevanja arhitekture, narave in spomina.

Ključne formalne razsežnosti spomenika

Osrednja simbolika izhaja iz podobe drevesa, natančneje lipe, ki ostaja eden temeljnih simbolov slovenske preteklosti in identitete ter tudi znanilec okoljsko usmerjene prihodnosti. Vertikalni element zastavnega droga stoji v središču skulpturalne forme, medtem ko srebrne plošče krošnje razpršeno odbijajo svetlobo in ustvarjajo učinek živega gibanja: spomina, ideje, entuziazma gibanja. V odsevih in formah konic spomenikov lahko prepoznamo tudi figuro ljudstva, njihove vzdignjene roke, glave ter podobe svobode. Spomenik je sestavljen iz več asimetričnih ploškev, ki v dialogu ustvarjajo skupno strukturo. Ponoči je lahko osvetljen v nacionalnih barvah, diskretno in dostojanstveno.

Spomenik 'zrase' iz atrija v dveh medsebojno povezanih prostorskih ravneh. Zgornji del omogoča uradne in protokolarne dogodke ter je hkrati prostor demokratičnega zbiranja – manifestacij, proslav ali protestov. Spodnji del je bolj intimen, namenjen kontemplaciji in srečevanju. Klopi, postavljene okoli simbolnih 'korenin', ustvarjajo vtis simbolike demokracije, ki se sicer nanaša na starejšo obliko vaše demokracije - lipe in kamni – ki tu postaja prostor pogovora in nadaljnega razmisleka preko digitalnih vsebin.

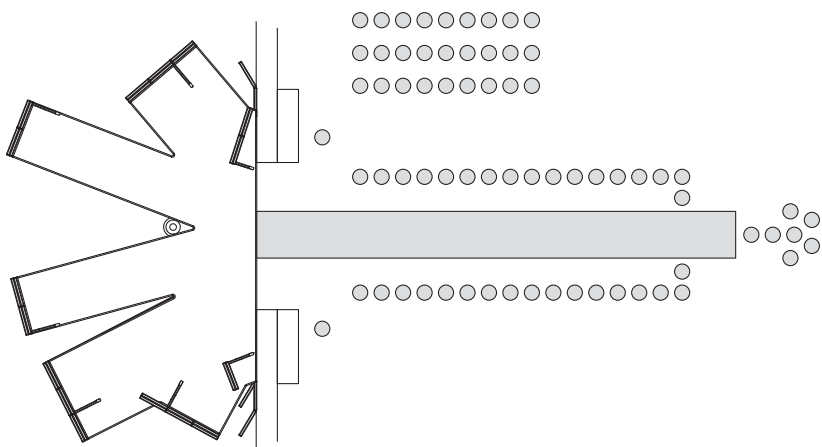

4. Izvedba protokola - tehnična navodila

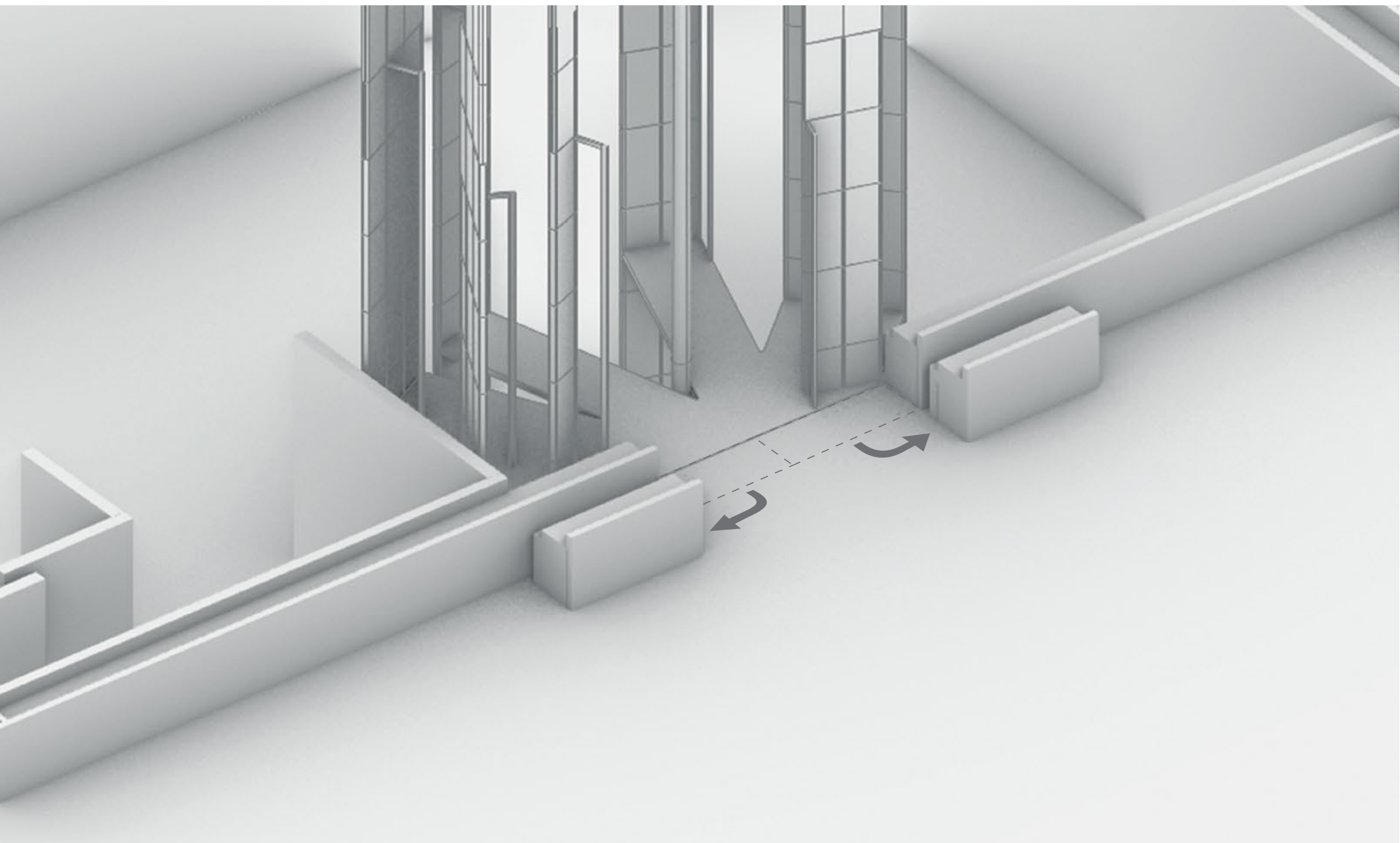
Za potrebe protokolarne uporabe je omogočen začasen umik korit v ospredju, s čimer se vzpostavi dostop do zastavnega droga. Po zaključku prireditve se korita ponovno namestijo, kar ohranja celovitost Ravnikarjeve izvirne zasnove prostora. Poleg funkcionalne vloge ponujajo korita tudi možnost zasaditve ter hkrati delujejo kot subtilna varovalna meja okoli spomenika. Ta notranji - stalni - premik spomeniške materije se dobro vključi v koncepcijo živega spomenika/spomina, ki se spreminja. V tem smislu je spomenik 'živ' – ne zaključen objekt, temveč proces, ki se nenehno spreminja, tako kot sama ideja osamosvojitve.

Spomenik je zasnovan kot jeklena konstrukcija iz profilov, ki jo prekrivajo pločevinaste obloge. Takšna izvedba zagotavlja optimalno razmerje med težo, trdnostjo in trajnostjo konstrukcije. Element je samonosne zasnove ter sidran v tla in obodno steno. V spodnjem delu je konstrukcija obložena s ploščami iz polne pločevine, barvane v antracitni odtenek. Osrednji del prekrivajo plošče iz perforirane pločevine, ki omogočajo delno transparentnost in vizualno lahкотnost. V zgornjem delu, kjer je umeščena simbolna krošnja, so uporabljene plošče iz titana s

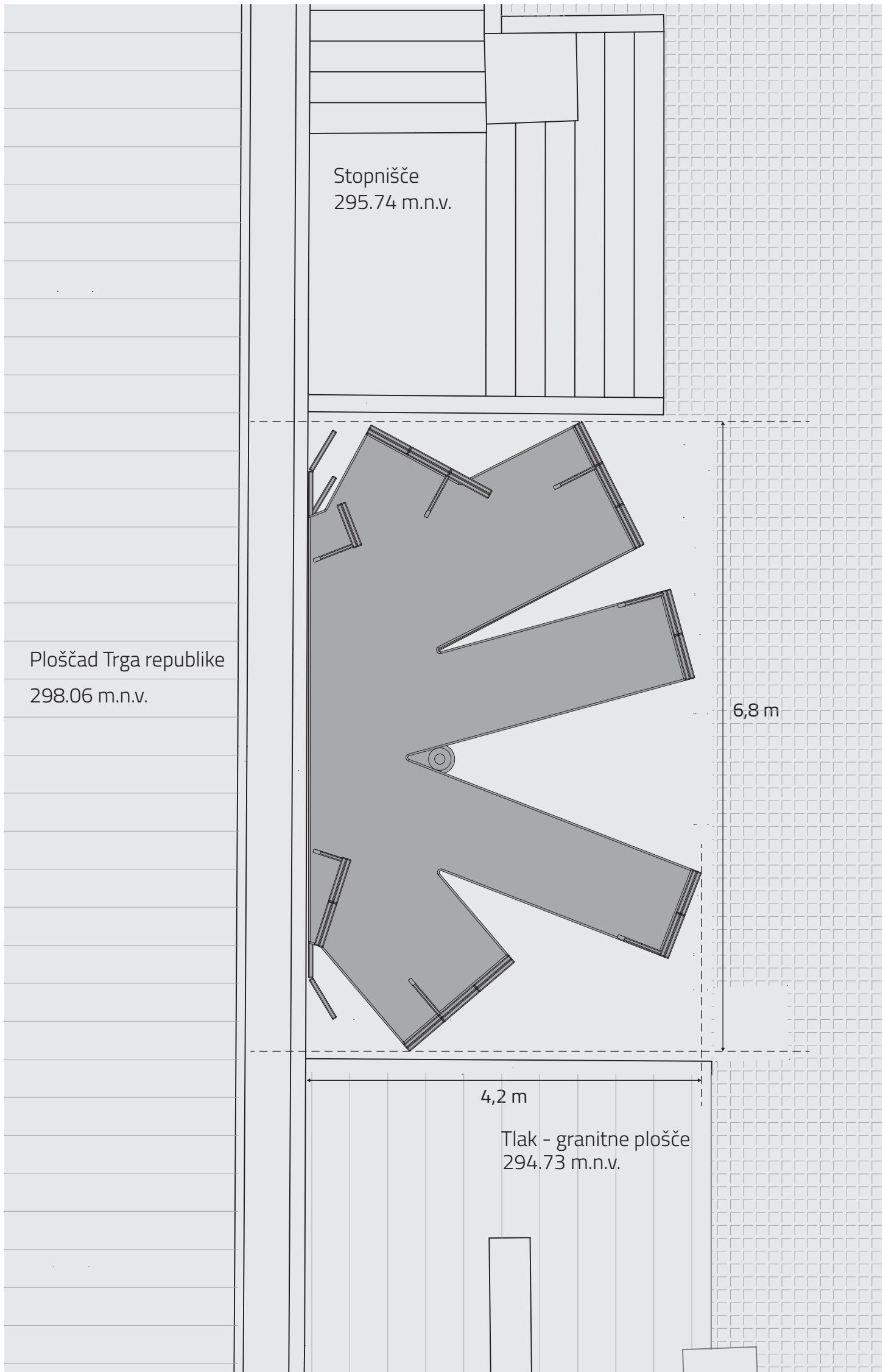
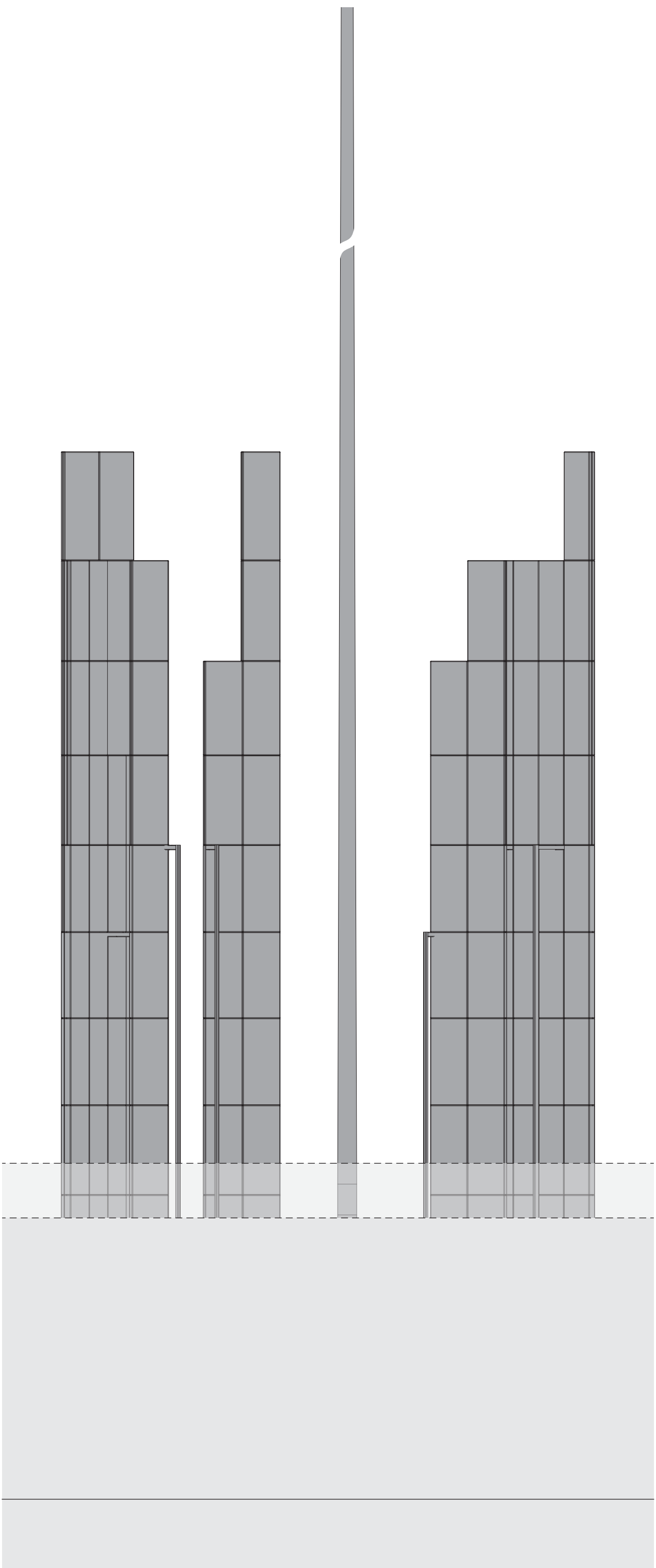
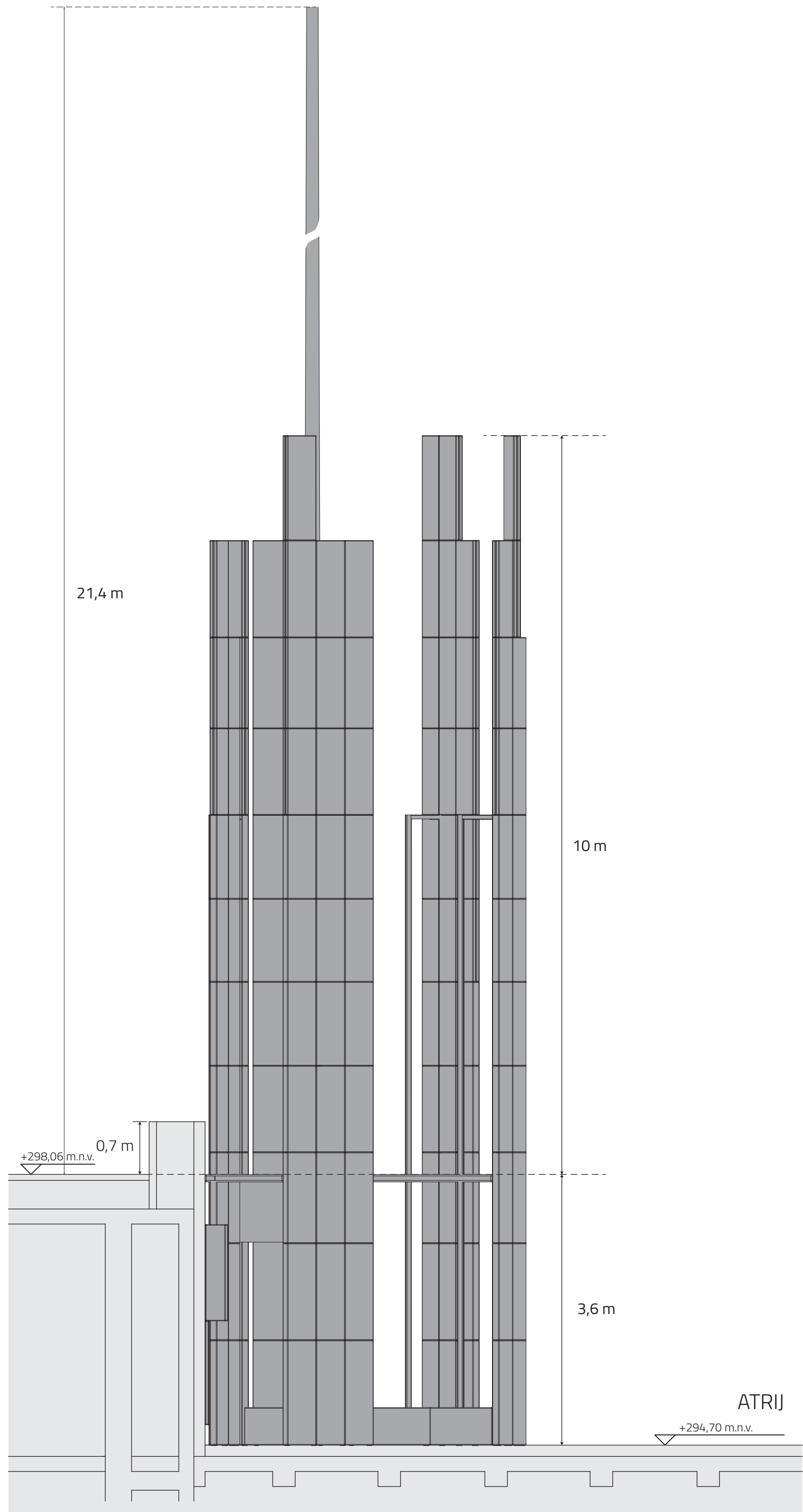
satenasto obdelano površino. Takšna obdelava omogoča subtilne lome svetlobe ter ustvarja vizualno dinamiko pri gibanju opazovalcev mimo spomenika. Spodnja plošča zakriva talne ojačitve in pritrdilne elemente konstrukcije. Zgornja plošča je izvedena kot jeklena mrežasta pohodno-nosilna konstrukcija, ki omogoča uporabo v protokolarne namene ob dvigovanju zastave, hkrati pa prepušča dnevno svetlobo v spodnji del spomenika. Celotna konstrukcija je dodatno ojačana z vertikalnimi podporami. Dostop na zgornjo ploščad ni predviden za redne obiskovalce, temveč izključno za izvedbo protokolarnih dogodkov.

Skica umestitve ceremoniala ob spomeniku slovenske osamosvojitve

Za potrebe protokolarne uporabe je omogočen začasen umik korit v ospredju, s čimer se vzpostavi dostop do zastavnega droga.

3. Digitalna podstat spomenika

Digitalne vsebine so dostopne prek QR kod in s klopni vabijo obiskovalce, da se zadržijo pri spomeniku dlje časa. Prvi nivo popelje skozi zvočno krajino, vsak zgodovinski prelom spremlja druga pesem, ki je vzniknila v času transformacij – od kmečkih uporov (*Le vkup, le vkup uboga gmajna, 1515*), reformacije (*Pesmi iz Abecednika in katekizma*), razsvetljenstva (*Vodnikov Zadovoljni Krajci*), pomladi narodov (*Prešernova Zdravljica in Slomškov En hribček bom kupil*), obdobja 1. svetovne vojne (*Lipa zelenela je/Triglav moj dom*), Osvobodilne fronte (*Hej brigade!* pa do 80. let (*Slovenija, moja dežela*) in same osamosvojitve (*Svobodno sonce*).

Digitalni del spomenika je zamišljen kot interaktivna podstat, ki bo fizični spomenik nadgradil z vsebinami o (pred)zgodovini osamosvajanja. Obiskovalci/-ke imajo možnost, da se sprehodijo po glavnih dogodkih/prelomih iz slovenske in širše zgodovine in na ta način ohranjajo spomin na osebne zgodbe in kolektivne izkušnje ter krepijo zavedanje o pomenu osamosvojitve za današnjo državo in državljanje. Največji fokus bo ležal na kratkem pregledu zgodovinskih prelomov do razglasitve samostojnosti.

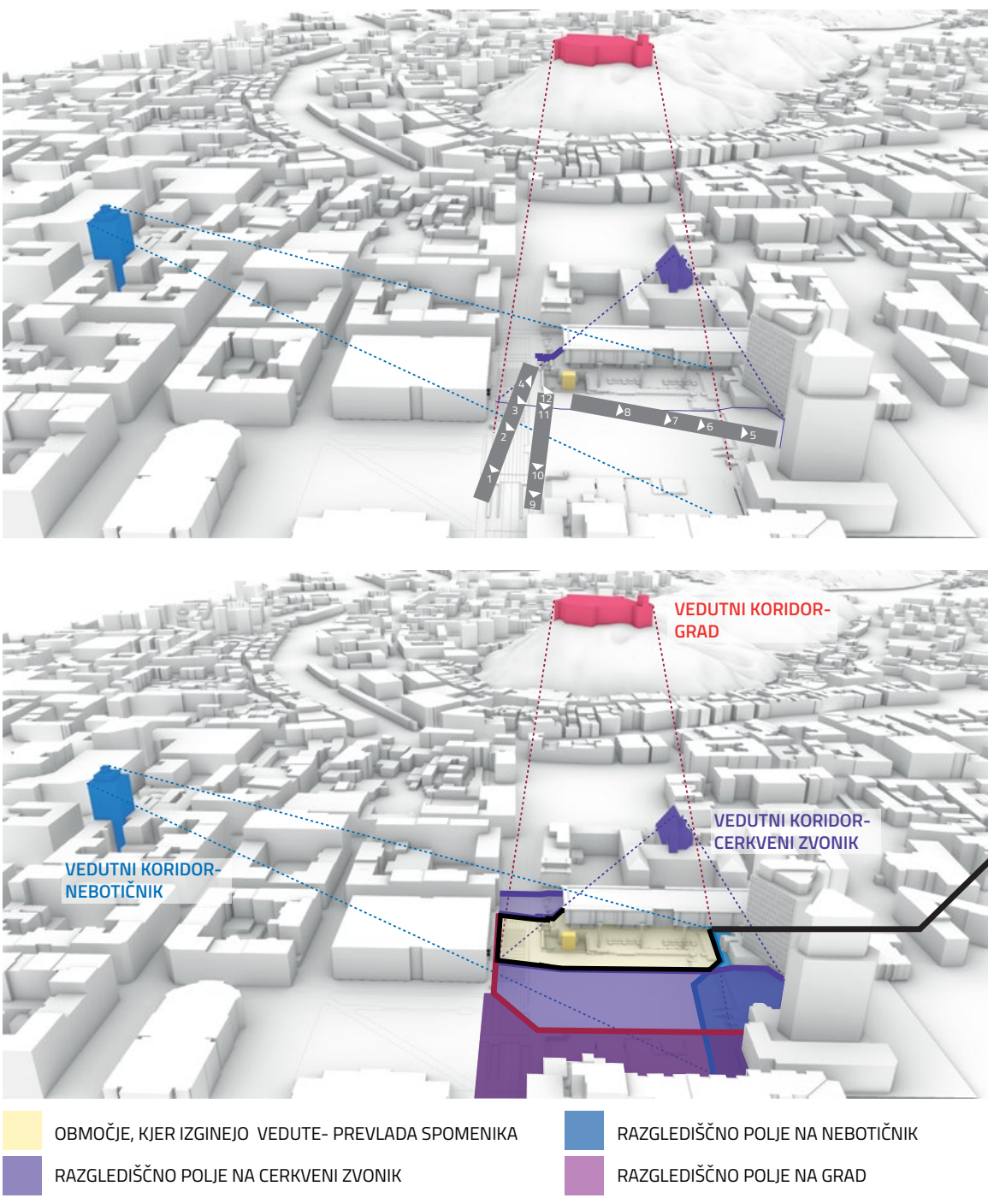
Poseben informativni poudarek bo na procesu osamosvojitve (1990–1991): plebiscit, razglasitev, vojna za obrambo samostojne Slovenije, mednarodno priznanje. Uporaba časovne premice z možnostjo klika na posamezne dogodke (fotografije, dokumenti, posnetki). Preko bodočih sodelovanj, ki izpolnjujejo tezo, da mora biti spomin živa materija, bi digitalno podstat lahko dopolnili različni muzeji, arhivi, knjižnice. Ta proces lahko koordinira/kurira Muzej novejšje in sodobne zgodovine Slovenije, po želji.

- _ Fotografška zbirka: ključni trenutki osamosvojitve, z možnostjo povečevanja in podrobnih opisov.
- _ Ustni viri: pričevanja državljanov, veteranov, politikov, intelektualcev, predstavnikov družbenih gibanj.
- _ Dokumenti: skenirani uradni dokumenti (npr. Deklaracija o neodvisnosti, ustavni akti).

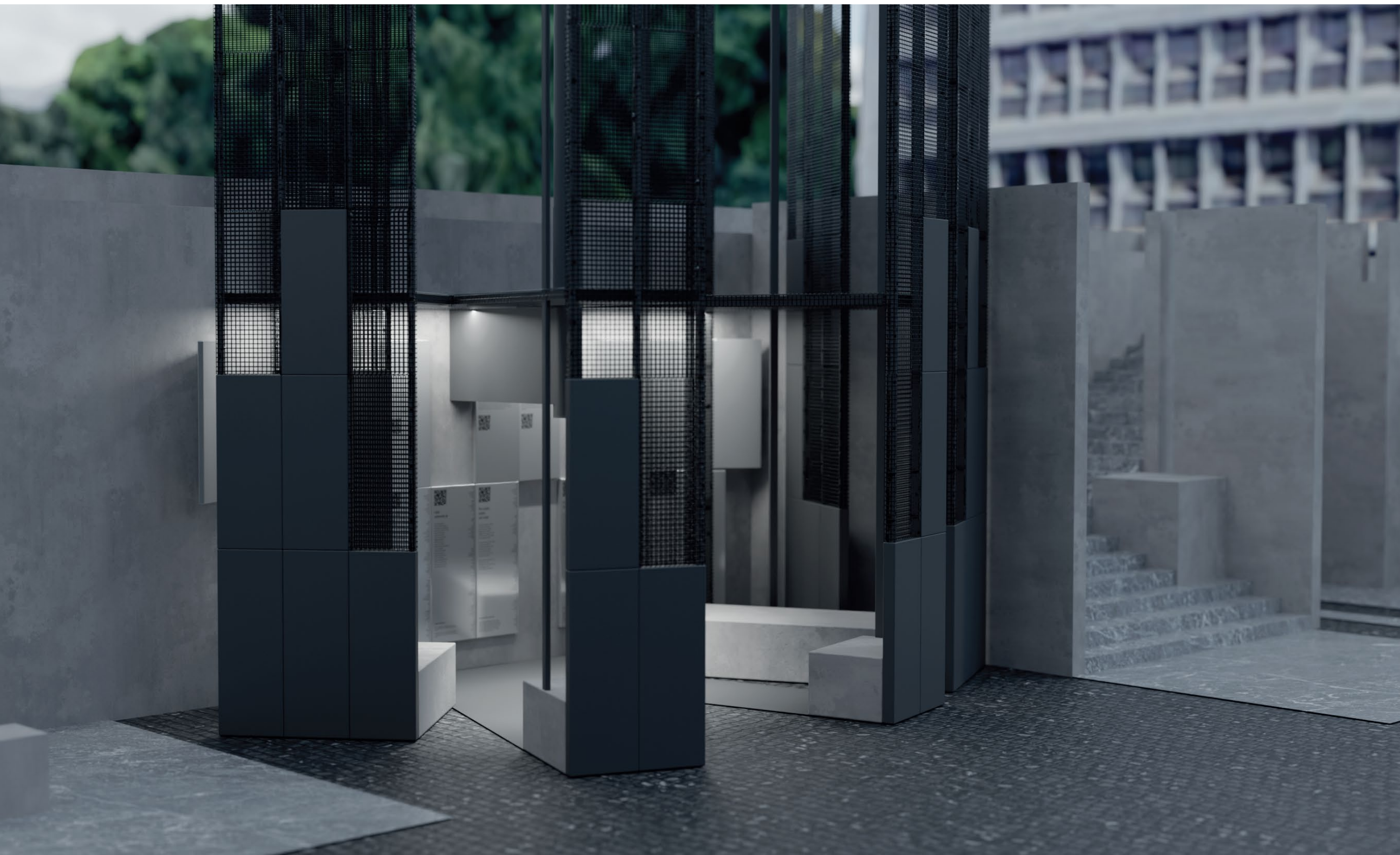
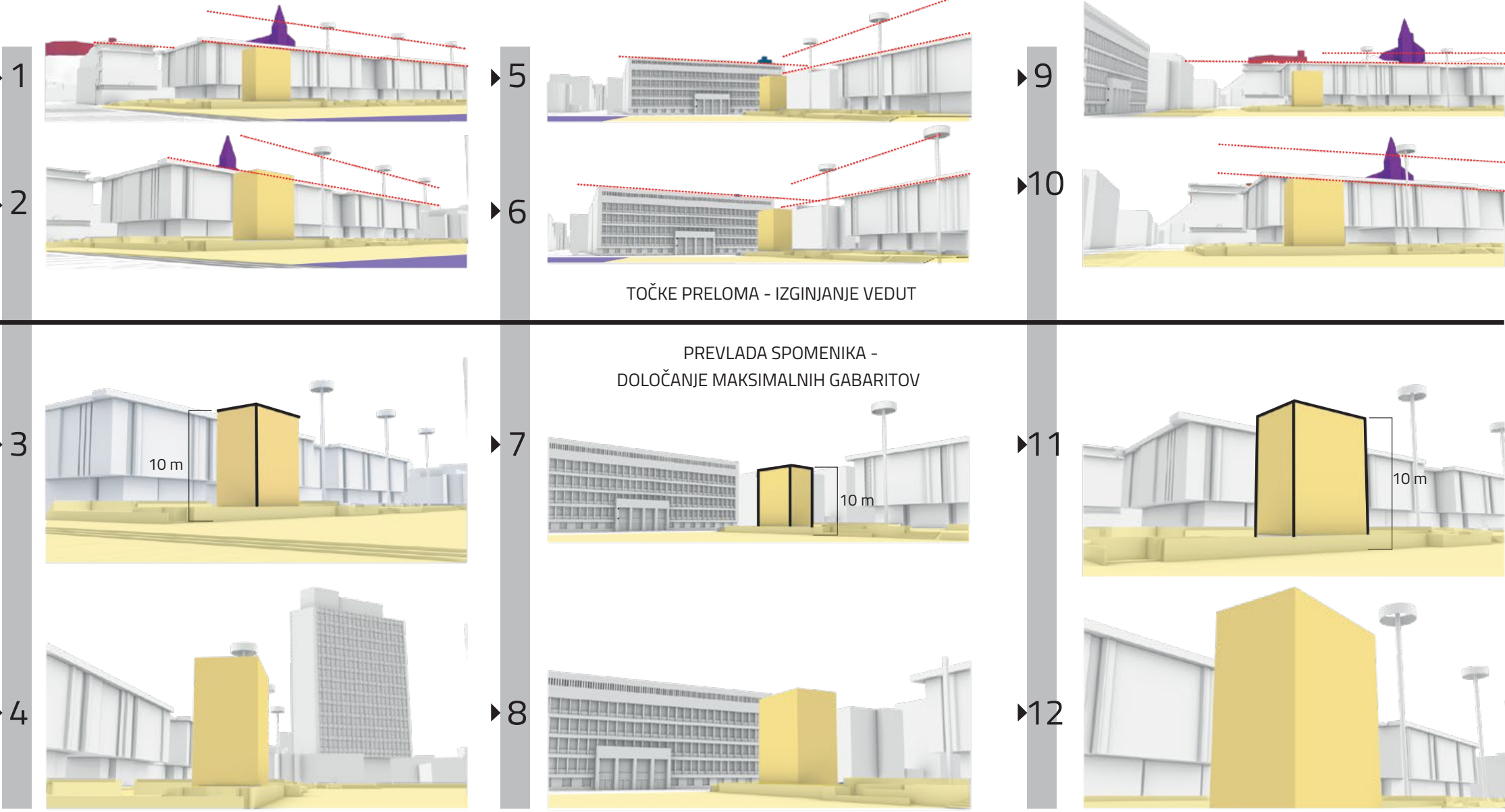
“Nocoj so dovoljene sanje, jutri je nov dan” – Milan Kučan

Digitalni del bi lahko omogočil nadaljnjo tematizacijo vloge Trga republike danes in nekoč, ozaveščanje o spremenjenih imenih, o krajih brez spomina, o menjavah namembnosti. Ravnikar in njegova ideja. Trg med Banko, CD Kulturnim domom in Parlamentom. Na ta način spomenik preseže svojo materialnost in postane živ medij – prostor, ki raste, posluša in odgovarja – postaja neke vrste materialni glasnik, pričevalec osamosvojitvenega procesa.

4. Vedute

Širša analiza vedut in določitev maksimalne velikosti spomenika osamosvojitve

5. Prostorska pojavnost spomenikov

Spomenik revolucije (1975, Drago Tršar) in spomenik Edvardu Kardelju (1981, Drago Tršar) sta oblikovana in v prostor postavljena tako, da se opazovalcu razkrivata predvsem z ene, glavne – frontalne strani. Njuna kompozicija je zasnovana za frontalni pogled, kar ustvarja jasno vizualno os med opazovalcem in spomenikom. Zelenje deluje kot kulisa in njuno frontalnost dodatno utrjuje ter ustvarja izkušnjo opazovalca, ki ima občutek, da obstaja "prava stran" za opazovanje, medtem ko ostale strani niso bistvene za doživljanje celote.

Spomenik Ivanu Cankarju (1982, Slavko Tihec) in spomenik Vezana jedra (1973, Slavko Tihec) obvladujeta prostor od spredaj in zadaj, predstavljata dvostransko prostorsko dominantno. Doživeti ju je možno z obeh glavnih strani in sta locirana na izrazito prehodnih delih trga.

Spomenik osamosvojitve je zasnovan kot prostorsko središče, vidno z vseh strani in od spodaj navzgor. Za razliko od frontalnih zasnov, ki vzpostavljajo hierarhičen odnos med gledalcem in objektom, novi spomenik temelji na ideji odprtosti, vključevanja in enakovrednosti vseh smeri. Simbolizira skupnost, povezovanje in kroženje idej, kar se odraža tudi v njegovi prostorski organizaciji. Deluje kot prostorsko vozlišče – kraj srečevanja, počitka in spomina. Njegova centralnost ne izhaja iz monumentalnosti, temveč iz uravnotežene prisotnosti v prostoru v več dimenzijah. S tem se navezuje na sodobno razumevanje spomenika kot prostora srečanja in refleksije, ne le kot objekta spomina, in namesto da bi izhajal iz hierarhičnega, od zgoraj navzdol usmerjenega razumevanja oblasti, se suverenost prenese na ljudstvo – s tem postane spomenik razpršen in gibljiv, kot veter med listi ipe.

6. Šubičeva ulica: Opis nove prostorske ureditve

Preoblikovanje Šubičeve ulice izhaja iz potrebe po vzpostavitvi jasne prostorske povezave med poslopjem Državnega zbora Republike Slovenije in Trgom republike ob hkratnem spoštovanju Ravnikarjevega izhodišča po avtonomiji trga, kar je tudi razvidno iz vseh njegovih načrtov.

Nova ureditev uporablja iste materiale kot Trg republike – tonalne kocke in plošče v isti obdelavi – vendar je njihova strukturna zasnova drugačna. Površina ulice se oblikuje kot najnižja, linijska ploščad, ki znižano in diskretno uvaja reprezentativni predprostor poslopja parlamenta. S tem se vzpostavi hierarhično nižja raven od trga, ki ohranja njegovo samostojnost in vizualno prevlado. S svojo strukturo izkazuje pripadnost poslopju parlamenta in ga poudarja, danes izrazito prometno funkcionalno površino pa spreminja v površino, ki celotnemu območju daje reprezentativno vlogo.

Materijski poudarki – rahlo grobo obdelan kamen, natančno definirani vzorci polaganja kamna – zagotavljajo prostorsko kontinuiteto, ne da bi posegli v značaj trga. Vzdržljiva poslopja parlamenta je dodatno predvidena linija tratne površine, ki deluje kot mehka ločnica med površino, kjer vozi mestni avtoBUS in reprezentativno površino "trga" pred poslopjem parlamenta. Zelena poteza sledi Ravnikarjevi misli o zadržanih, strukturiranih zelenih potezah na robu, ki dopolnjujejo, a ne preglasijo arhitekturne strukture.

Ulica se tako preoblikuje v reprezentativni, a zadržan predprostor poslopja parlamenta, ki prostorsko prvenstveno deluje kot njegov podaljšek. Ohranjen je pogledni preboj proti zahodni fasadi poslopja parlamenta, pri čemer se vzpostavi umirjena prostorska povezava med državno institucijo in Trgom republike. Zasnova Šubičeve tako vzpostavlja nov prostorski red, ki ne ruši Ravnikarjeve dediščine, temveč jo skupaj s spomenikom osamosvojitve nadgrajuje z novim pomenom državnosti in reprezentativnosti.

Funkcionalnosti Šubičeve ulice

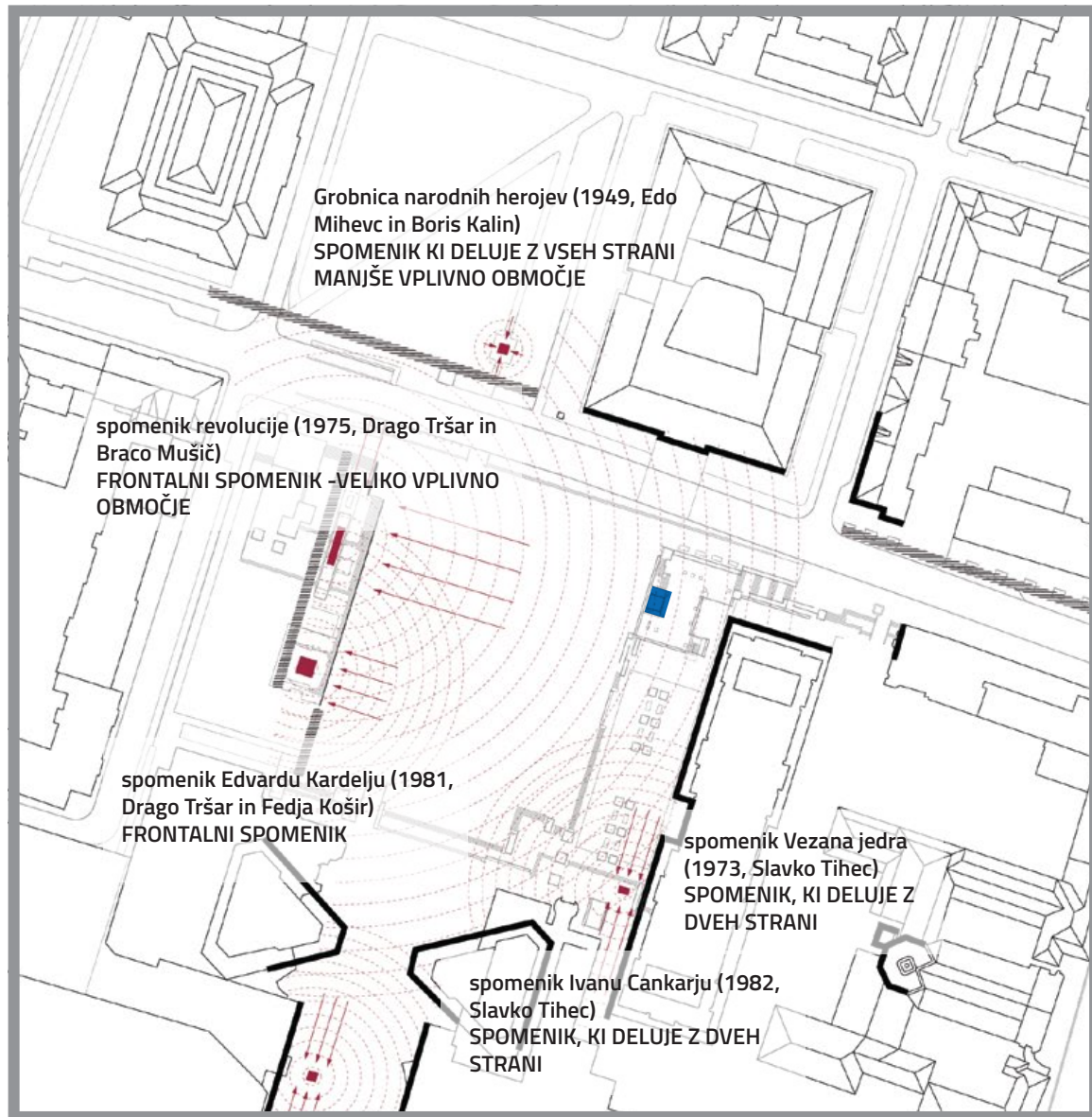
Šubičeva ulica deluje kot odprt javni prostor, primarno namenjen pešcem in kolesarjem. Geometrija Šubičeve ulice je izravnanost in na njej ni višinskih skokov in ostrih horizontalnih manevrov.

Čeprav z vidika oblikovanja ni stimulirano, so omogočeni tudi vožnja mestnega avtobusa, vlakca Urbana (z njegovim postajališčem), dostava in vzdrževanje ter izvajanje protokola. Lokacijsko se ohranjajo parkirna mesta za taksije in policijo ter kolesa in motorje pri Prirodoslovnem muzeju. Prostor za kolesa pri Maksiju ob Šubičevi je zaradi vplivnega območja spomenika osamosvojitve prestavljen na začetek Beethovnovne ulice.

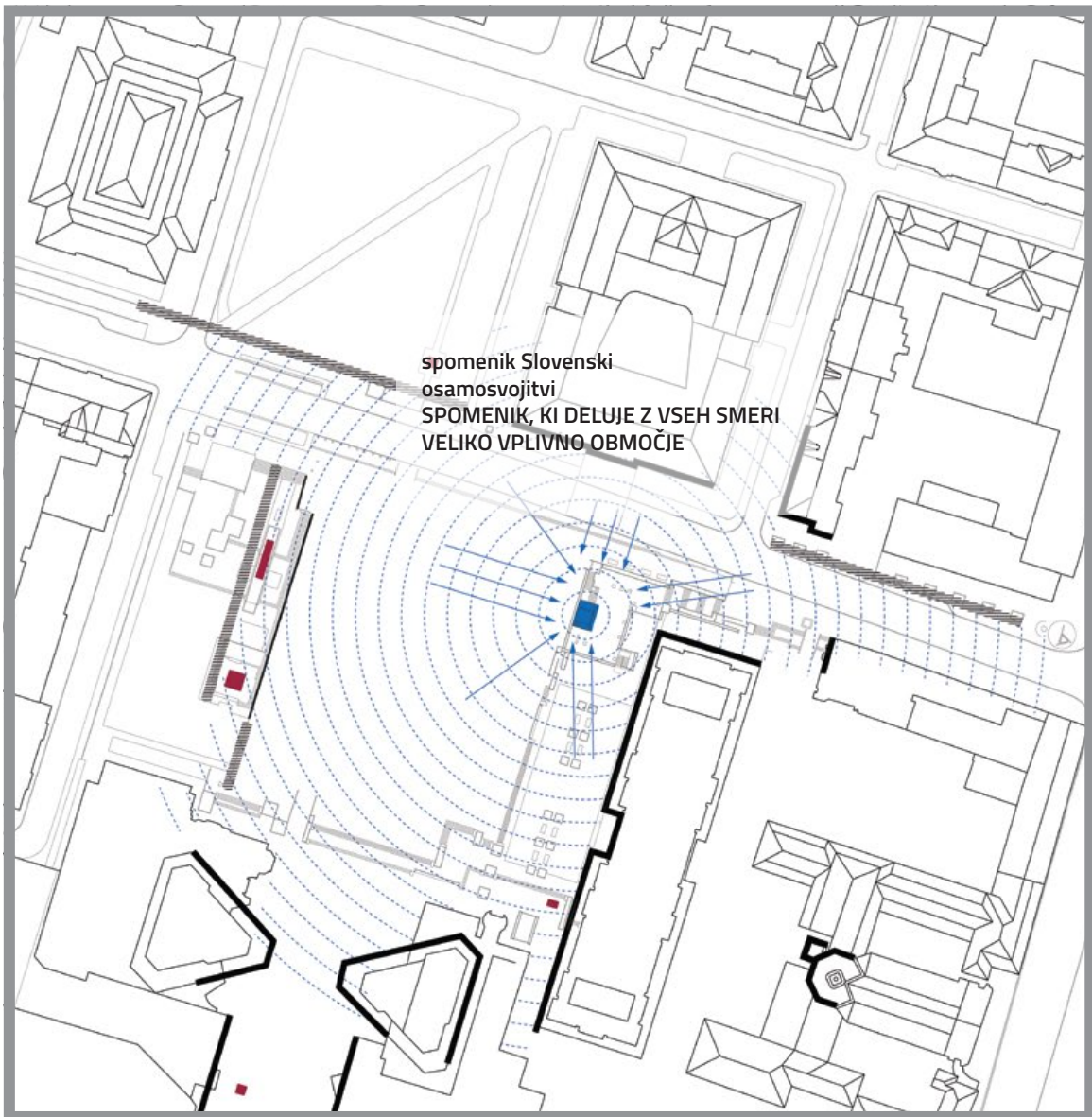
Prevoznost je načrtovana za hitrosti 10 km/h, s programskim orodjem Vehicle Tracking (ACAD) za merodajno osebno vozilo ter mestni zglobni avtoBUS. Prevoznost ustreza za manever izhoda in vhoda v garažno hišo pod Trgom republike v smeri proti Prešernovi cesti (osebni avto), zavijanje s Slovenske ceste na Šubičev ulico in obratno (avtoBUS) ter vožnja skozi šikano na Šubičevi ulici (avtoBUS), ki nastane zaradi izravnavne ulične geometrije pred stavbo parlamenta.

Legenda:

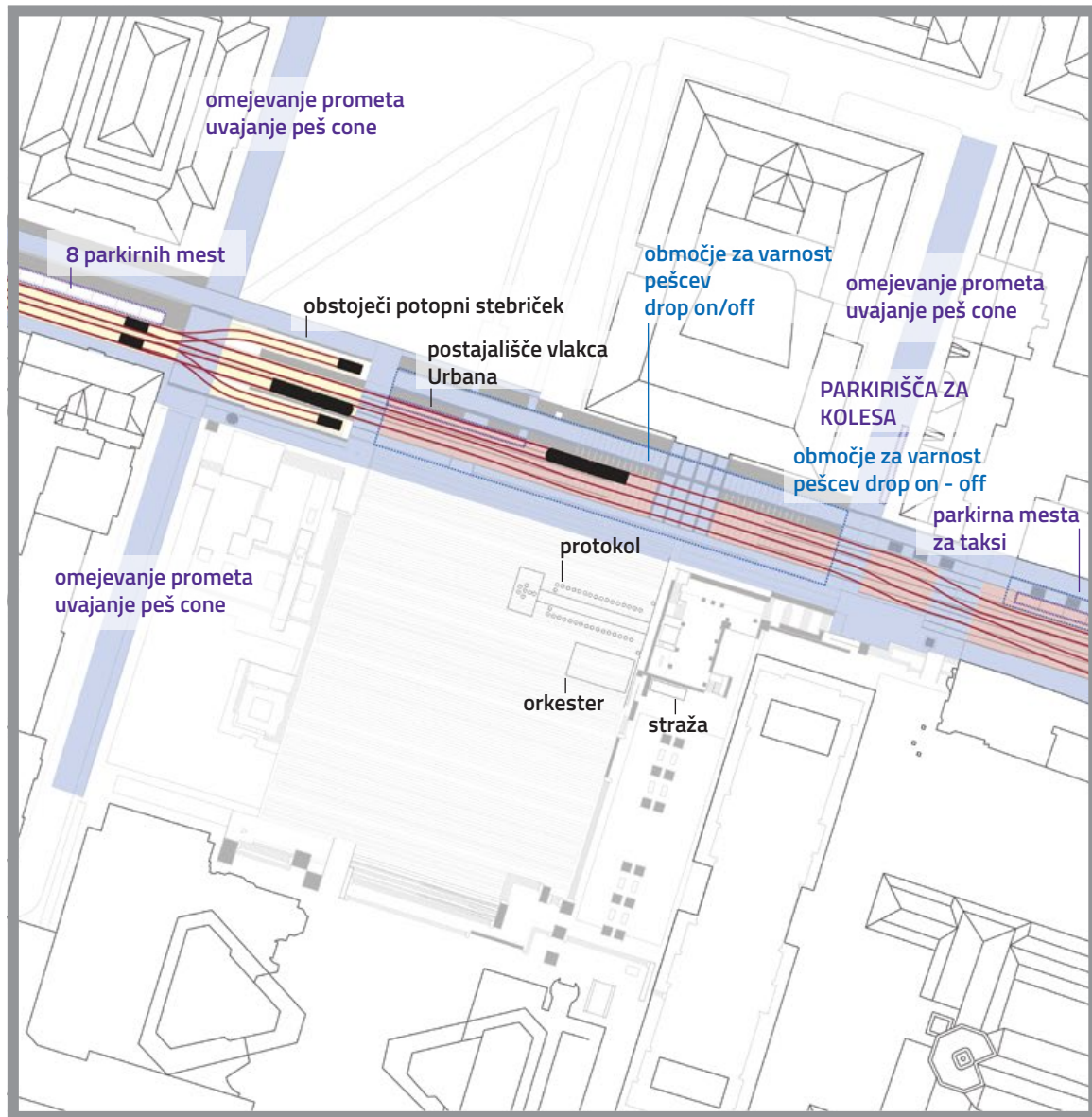
- Pešci
- Shared space (kolesarji, dostava, vlakec, avtoBUS)
- Vozišče
- Avtobus
- Avtomobil
- Prevozna linija
- Parkirišča
- Območje za varno čakanje pešcev (Drop on/off)

Analiza prostorske pojavnosti obstoječih spomenikov

Analiza prostorske pojavnosti spomenika osamosvojitve

Programska zasnova Šubičeve ulice in analiza prometne prevoznosti (Vehicle Tracking (ACAD))

Predlog prostorske ureditve v merilu 1:500

